

OHJEISTUS NUORILLE SUUNNATTUJEN TIETOVIDEOIDEN KÄYTTÖÖN: VASTIKKEELLISUUS-VIDEO

Tämä tukimateriaali on suunniteltu nuorten parissa toimiville ammattilaisille ja aikuisille. Materiaali tukee Nuorten Exitin kolmen videon videosarjan käsittelyä. Videot on tarkoitettu yli 13-vuotiaille nuorille.

Materiaalin avulla videoiden sisältöä voi työstää nuorten kanssa ja haastaa nuoria pohtimaan videoiden sanomaa syvemmällä tasolla. Videot toimivat myös yksinään ja niiden yhteyteen on tehty purkukysymyksiä, joita nuori voi tehdä myös itsenäisesti. Videot löydät Nuorten Exitin Youtube-kanavalta: <https://www.youtube.com/watch?v=pP2HIMxdN6Q>

Vastikkeellisuus-videoon kuuluvat harjoitteet:

Harjoite 1: Videon purku kysymysten ja keskustelun avulla

Harjoite 2: Tietovisa

Harjoite 1 tulee tehdä aina videon näyttämisen jälkeen, harjoitteen 2 voi tehdä, mikäli aikaa on kerralla enemmän. Harjoitteen 2 voi tehdä myös videosta irrallisena harjoitteena myöhemmin. Lopusta löydät yhteiset purkuohjeet molemmille materiaalin harjoitteille.

PERUSOHJEET VIDEOIDEN KÄSITTELYYN OSA 1.

- Katso videot ensin itse läpi ja etsi tarvittaessa lisämateriaaleja teeman käsittelyn tueksi. Kuulostele videoiden sinussa herättämiä ajatuksia ja tunteita. Mikäli teetät nuorilla tämän materiaalin harjoitteita, testaa myös niiden toimivuus ensin tekemällä harjoite itse. Mieti etukäteen, millaisia reaktioita ja keskustelua niistä voi nuorten parissa nousta. Samat kysymykset, jotka heräävät itsellesi, heräävät todennäköisesti myös nuorille.
- Mieti, millainen käsittelytapa sopii parhaiten omalle ryhmällesi – videot ja nuorten oma pohdinta, vai ryhmässä toteutettavat harjoitteet ja pohdinnat. Jos ryhmäläiset ovat vieraita toisilleen, tai ei muuten voida taata turvallisuuden tunnetta ryhmässä, voi olla parempi toteuttaa omaa pohdintaa ryhmätoiminnan sijaan.
- Videoiden käsittely saattaa toimia parhaiten pienissä ryhmissä, esimerkiksi 3-4 hengen ryhmätöinä. Ryhmien ei välttämättä tarvitse "tuottaa" mitään valmista, tärkeää on keskustelu.
- Muista, että jokainen nuori lähestyy teemaa omista kokemuksistaan käsin. Älä siis hoputa tai painosta, jos käytät harjoitteita, vaan anna jokaiselle lupa edetä omassa tahdissa, tai jättää jokin tehtävä tekemättä, jos se tuntuu ahdistavalta.
- Muistuta aina alussa, että teemaa lähestytään yleisellä tasolla, eli kenenkään henkilökohtaisia kokemuksia ei tulla käsittelemään. Näin kunnioitetaan jokaisen omia rajoja ja yksityisyyttä. Mikäli nuori alkaa kertoa omista kokemuksistaan, pyritään keskustelu pysäyttämään ja kannustetaan nuorta lämpimästi puhumaan ohjaajan kanssa ryhmätilanteen jälkeen kahden kesken.
- Tarkkaile nuoria aiheen käsittelyn aikana ja tarvittaessa keskeytä tilanne, jos joku nuorista näyttää ahdistuvan teemasta. Tällaista tilannetta varten on hyvä olla mielessä jokin kevyempi, esim. voimavaroihin, itsemyötätuntoon tai itsetuntoon keskittyvä harjoite, jonka voi luontevasti sitoa teemaan. Esimerkkinä "Hyvän mielen käsi" -harjoite* seuraavalla sivulla.

PERUSOHJEET VIDEOIDEN KÄSITTELYYN OSA 2.

- Varaa aikaa vapaaseen tai ohjattuun keskusteluun, jossa olet aikuisena mukana. Anna keskustelussa tilaa nuorten omille pohdinnoille ja havainnoille.
- Laajenna keskustelua videoiden teemoista nuorten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja heidän omiin oikeuksiinsa. Nuorten seksuaalioikeuksista löydät lisää tietoa Väestöliiton sivuilta: <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>
- Varmista, että mainitset ryhmän aikana tahoja, jotka tarjoavat nuorille apua, jos he ovat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä tai ahdistelua. Voit esimerkiksi laittaa nettiosoitteita näkyviin taululle.
- Mikäli käytät materiaalin harjoitteita, on hyvä muistaa, että purku on usein jokaisen harjoitteen ja keskustelun tärkein vaihe. Anna sille siis riittävästi aikaa.
- Huolehdi myös jatkokäsittelystä! Jollakin nuorella saattaa olla kerrottavaa myös yksityisesti, joten anna mahdollisuus ja aikaa siihen esimerkiksi ryhmän jälkeen. Pidä silmäsi ja korvasi auki: olisiko sinun aikuisena syytä jatkaa keskustelua erityisesti jonkun nuoren kanssa?

*Hyvän mielen käsi -harjoite

Tavoite: Pohtia hyvää mieltä ja voimavaroja tuovia asioita omasta elämästään, turvallisia aikuisia, sekä omia vahvuuksiaan.

1. Anna jokaiselle paperi ja pyydä piirtämään oman käden ääriviivat
2. Pyydä nuoria kirjoittamaan jokaiseen sormeen sellainen asia, josta saa hyvää mieltä, esim. ystävät, jäätelö, harrastukset jne. Nuoria voi pyytää myös kirjoittamaan asioita joissa he ovat hyviä, tai sellaisia henkilöitä, joista he saavat voimaa ja hyvää oloa ja joihin voivat luottaa.
3. Vertailkaa ryhmässä halukkaiden kanssa

VIDEO 2: VASTIKKEELLISUUS (kesto 1:51 min.)

Videon tarina: 24-vuotias aikuinen ja 17-vuotias Saska ovat tavanneet netissä. Juttelu on ollut kivaa, kunnes nettituttu ehdottaa, että Saska lähettäisi hänelle paljastavia kuvia itsestään, uutta puhelinta vastaan. Saska kysyy neuvoa ystävältään, ja ystävän neuvojen mukaisesti päättää yhteydenpidon, sekä ottaa yhteyttä nettipoliisiin.

Harjoite 1: Videon purku kysymysten ja keskustelun avulla (kesto n. 20-25 min.)

Tavoite: Purun tavoitteena on antaa nuorille mahdollisuus keskustella videon herättämistä ajatuksista, vaihtaa ajatuksia muiden kanssa, sekä tarjota nuorille tapoja toimia, mikäli he, tai heidän ystävänsä joutuvat vastaavaan tilanteeseen, kuin Viima. Purku varmistaa myös, että nuorilla ei jää videon sisällöstä epäselvyyttä.

1. Keskustelkaa seuraavista kysymyksistä joko pienryhmissä, tai koko ryhmän kesken. Tällöin ryhmän koko mielellään max. 10, jotta kaikki halukkaat saavat kertoa mielipiteensä. Esitä ryhmille/ryhmälle kysymys kerrallaan, anna hetki aikaa pohtia ja käy vastaukset suullisesti läpi. Älä kuitenkaan painosta ketään kertomaan ajatuksiaan.

a. Voisiko videon esimerkki tapahtua oikeasti?

- Voi tapahtua. Vastikkeellista seksiä ei ole ilmiönä tutkittu, mutta asian parissa töitä tekevät jakavat käsityksen siitä, että sitä tapahtuu yhä enemmän.
- Tarjoamista voi tapahtua netissä tai kasvokkain ja tarjoaja voi olla myös toinen nuori. Vastike voi olla rahan sijaan muutakin, kuten päihteitä tai työpaikka.

b. Mitä sukupuolta Saska on?

- Videon nimi on tarkoituksella pyritty valitsemaan sukupuolineutraaliksi.
- Tekijä tai kokija voi olla kuka tahansa. Vastikkeen tarjoaminen ei katso sukupuolta, seksuaalista suuntautumista tai ikää.

c. Mitä Saska ajattelee tilanteesta? Entä Saskan ystävä? Mitä tunteita he mahdollisesti kokevat tilanteessa?

d. Miten toimisitte, jos ystävä kertoisi olevansa vastaavassa tilanteessa kuin Saska?

e. Kenelle voisitte kertoa tapahtuneesta? Olisiko tilanteesta helppo kertoa? Mikä kertomisesta voi tehdä vaikeaa?

- Kertomisesta voi tehdä vaikeaa esim. pelko, syyllisyys, häpeä.
- Kaverille kertominen on hyvä, mutta lisäksi aikuiselle kertominen on tärkeää. Turvallisia aikuisia ovat esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori.
- Listan netissä toimivista tukipalveluista löydät viimeiseltä sivulta.

Harjoite 2: Tietovisa (kesto n. 30 min.)

Tavoite: Harjoitteen tavoitteena on saada lisää tietoa vastikkeellisuudesta, nuoren oikeuksista ja omista rajoista, sekä itsemääräämisoikeudesta. Harjoitteen teettämisellä annetaan nuorille myös lupa puhua seksuaalisen kaltoinkohtelun eri teemoista ja tehdään ilmiötä näkyväksi.

1. Tulosta nuorille tietovisan kysymykset seuraavilta sivuilta.
2. Jaa nuoret n. 4 hengen ryhmiin ja anna ryhmille n. 10 min aikaa vastata kysymyksiin. Joissain kysymyksissä voi olla useampi oikea vastausvaihtoehto.
3. Pura kysymykset yksi kerrallaan. Pyydä ensin jokaisen ryhmän vastaukset ja vasta kun kaikki ryhmät ovat saaneet vastata, käy läpi oikea vastaus ja lisätieto siihen liittyen. Varaa aikaa keskustelulle kysymysten välissä.

Tietovisa:

1. Mitä seksuaalinen itsemääräämisoikeus tarkoittaa?

- a. Että saa määrätä muiden ihmisten seksuaalisuudesta
- b. Että jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan
- c. Että vanhemmat saavat päättää lapsensa seksuaalisuudesta

2. Mitä seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa?

- a. Oman kumppanin pettämistä toisen kanssa
- b. Mitä tahansa vastoin omaa tahtoa ja ymmärrystä tapahtuvaa seksuaalista toimintaa
- c. Seksistä kieltäytymistä seurustelusuhteessa

3. Kuka voi kohdata seksuaalista kaltoinkohtelua?

- a. Kuka tahansa iästä ja sukupuolesta riippumatta
- b. Vain tytöt ja naiset
- c. Vain paljastavasti pukeutuneet

4. Missä seuraavista tilanteista kyseessä on seksuaalinen kaltoinkohtelu?

- a. Kun aikuinen vihjailee seksuaalisista asioista alle 16-vuotiaalle
- b. Kun nuori lähettää paljastavan kuvan itsestään toiselle nuorelle hänen tahtomattaan
- c. Kun nuori painostaa seurustelukumppania seksiin

5. Mitä laki sanoo 15-vuotiaan ja 20-vuotiaan suhteesta?

- a. Ei mitään, suhteita ei rajoiteta millään lailla
- b. Nuori ei saa ihastua aikuiseen
- c. 20-vuotias ei saa olla seksuaalisessa suhteessa nuoren kanssa

6. Missä seuraavista tilanteista rikotaan lakia?

- a. 16 -vuotiaalle tarjotaan netissä uutta puhelinta paljastavasta kuvasta
- b. Tuttu aikuinen lupaa kesätyöpaikan 15-vuotiaalle suuseksiä vastaan
- c. 17-vuotias tarjoaa 14-vuotiaalle snäpissä 20€ riisuutumista

7. Milloin kannattaa ottaa poliisiin yhteyttä?

- a. Vain silloin, kun tietää rikoksen tekijän nimen
- b. Vain silloin, kun on varma, että kyseessä on rikos
- c. Jos epäilee, että on tapahtunut rikos, vaikka ei tiedä tekijän nimeä

8. Miten kannattaa toimia, jos saa tietää kaverin kohdanneen seksuaalista kaltoinkohtelua?

- a. Tukea kaveria ja hakea hänelle apua, vaikka hän kieltäisi
- b. Antaa kaverille omaa tilaa ja ottaa etäisyyttä
- c. Olla kertomatta kenellekään

9. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on

- a. aina yksinomaan tekijän vika
- b. asia, josta voi selviytyä
- c. todella harvinaista

10. Pahalta tuntuvista asioista kannattaa kertoa

- a. opettajalle, nuorisotyöntekijälle tai kuraattorille
- b. muulle turvalliselle aikuiselle
- c. vain lähimmille ystäville, ei aikuisille

Oikeat vastaukset ja lisätietoa vastausten purkua varten:

1. **B**: Seksuaalinen itsemääräämisoikeus kuuluu kaikille
2. **B**: Se voi tapahtua netissä tai livenä, tai tutun tai tuntemattoman toimesta. Seksuaaliseen kaltoinkohteluun voi syyllistyä myös toinen nuori.
3. **A**
4. **A, B** ja **C**: Suojaikäraja suojaa nuorta aikuisen seksuaalisilta teoilta. Suojaikäraja on 18, jos aikuinen on auktoriteettiasemassa nuoreen nähden.
5. **C**: Ihastuminen on sallittua, mutta aikuisella on aina vastuu tilanteissa.
6. **A, B** ja **C**: Alle 18-vuotiaalle korvauksen tarjoaminen tai antaminen seksuaalisesta teosta on rikos. Vastikkeen tarjoaja voi olla myös toinen nuori.
7. **C**: Yhteyttä voi ottaa aina. Nuoren ei tarvitse myöskään tietää, onko kyseessä rikos.
8. **A**
9. **A** ja **B**: Kaikesta voi selvitä ja vastuu on aina tekijällä.
10. **A** ja **B**: Käy nuorten kanssa läpi turvallisia aikuisia ja katso lisää tahoja alta.

TÄRKEITÄ HUOMIOITA HARJOITUSTEN PÄÄTTÄMISEEN:

- Pura harjoitteet nuorten kanssa:

- a. Miltä harjoitteiden tekeminen tuntui?
- b. Saitteko uutta tietoa?
- c. Tiedättekö mihin ottaa yhteyttä, jos te itse, tai ystävä kohtaa seksuaalista kaltoinkohtelua?

- Kiitä nuoria osallistumisesta ja kirjoita esim. taululle ylös auttavia tahoja netissä: Nuorten Riku / Rikosuhripäivystys, Nuorten Exit, Sekasin -chat, e-Talo, Nettiturvakoti, Help.some ja Nettipoliisi

- Tarjoa nuorille mahdollisuus jutella videon tai harjoitteiden herättämistä ajatuksista kahden kesken ryhmän jälkeen. Mikäli kaipaat lisätukea teeman käsittelyyn nuorten kanssa, voit aina konsultoida Nuorten Exitiä osoitteesta info@nuortenexit.fi

- Kerro myös kollegoillesi, että olet käsitellyt seksuaalisen kaltoinkohtelun teemoja nuorten parissa, mikäli koet, että nuoret saattavat ottaa asian puheeksi muiden aikuisten, kuin sinun kanssasi.